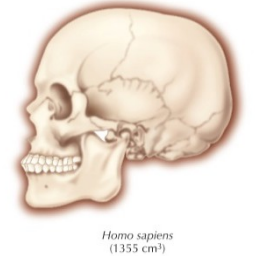
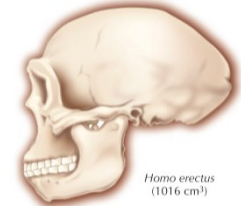
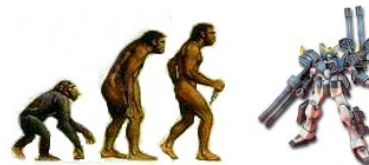
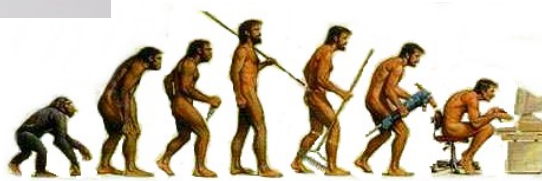
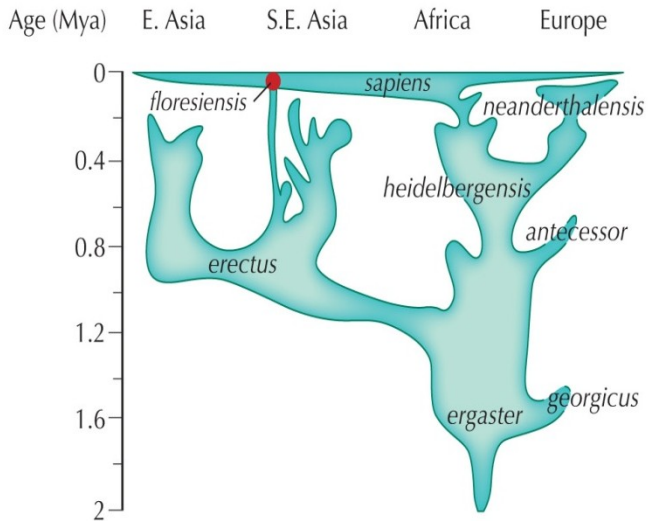
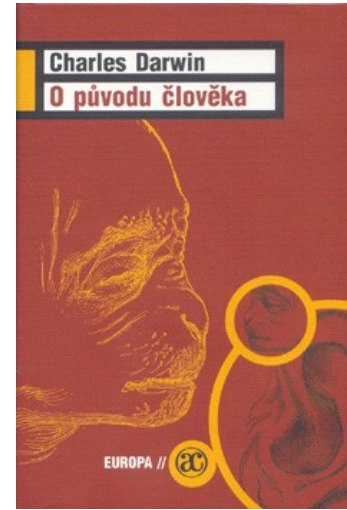
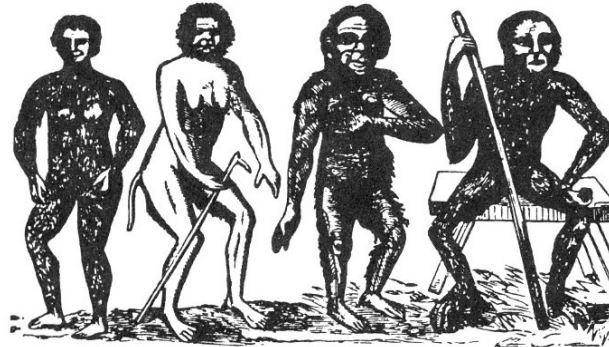

EVOLUCE ČLOVĚKA

KULTURNÍ EVOLUCE

EVOLUCE ČLOVĚKA

Fylogenetický původ člověka:

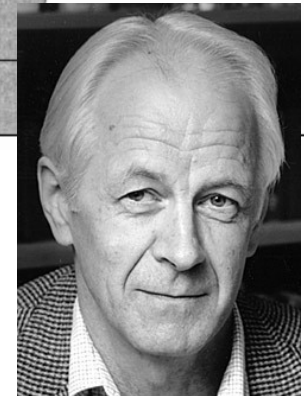
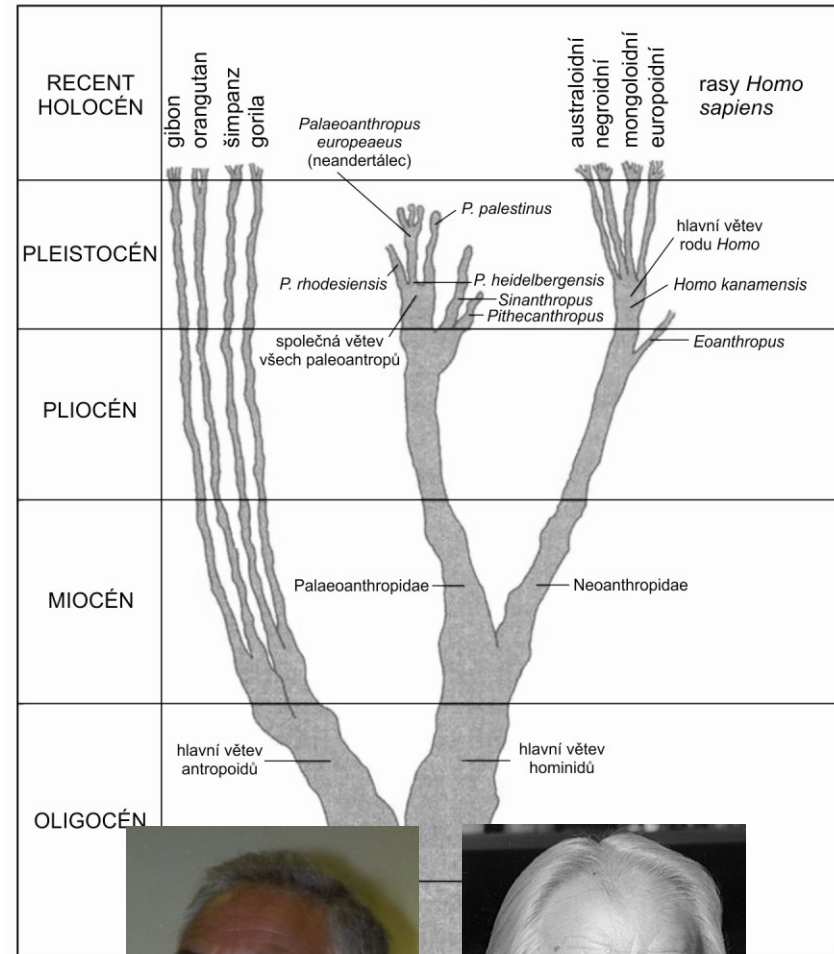
Darwin: původ člověka v Africe

tradiční pohled: divergence starobylá

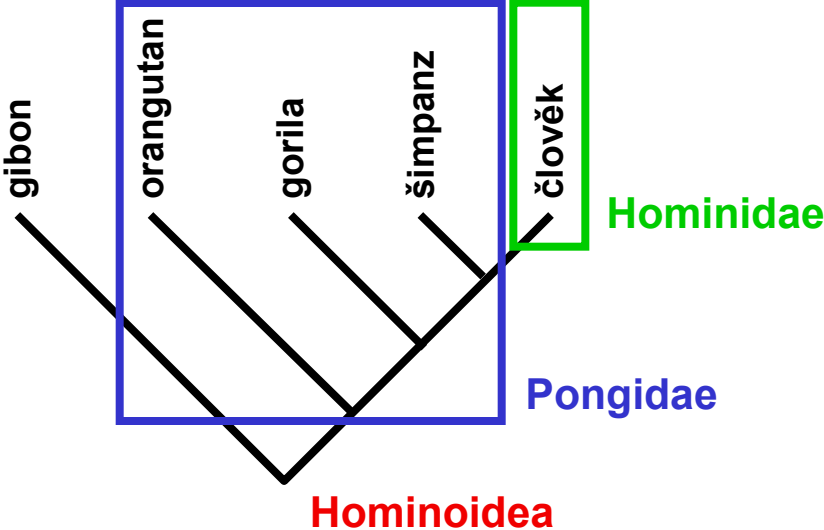
fosilie: *Ramapithecus* → 14 mil. let

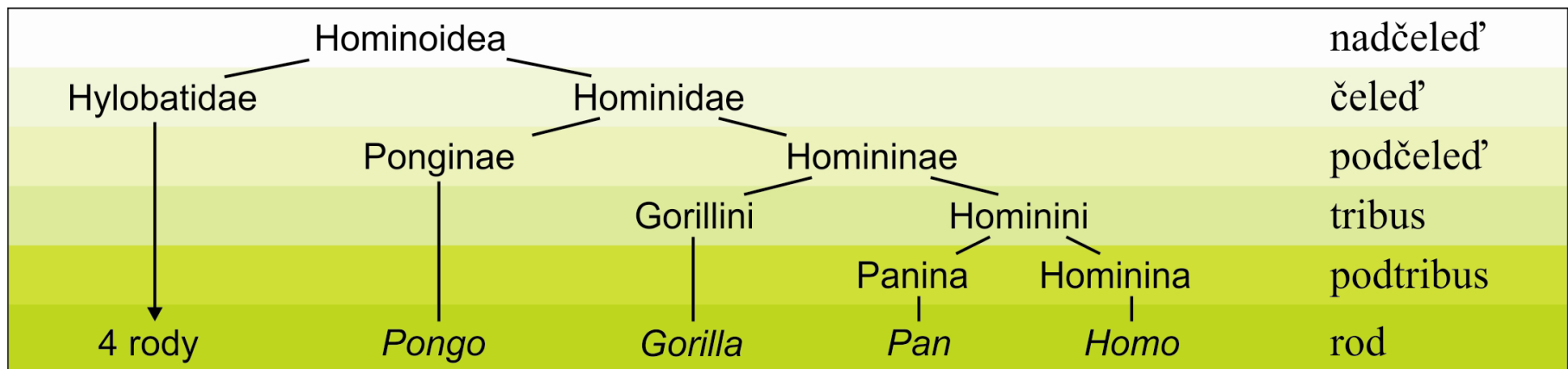
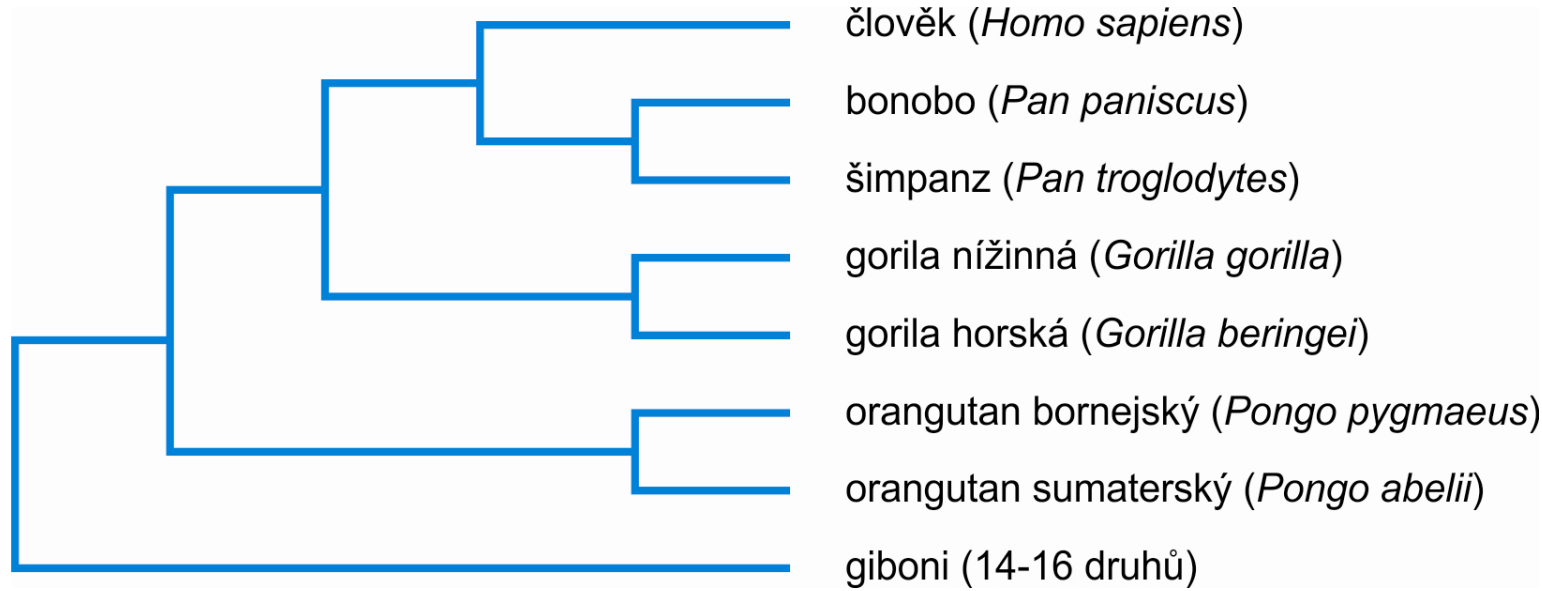
Vincent Sarich, Allan C. Wilson (1967):
sérový albumin, imunologické distance
člověk-šimpanz ≈ 4-5 mil.

dnes: *Ramapithecus* předkem orangutana
člověk-šimpanz ≈ 7,5 M

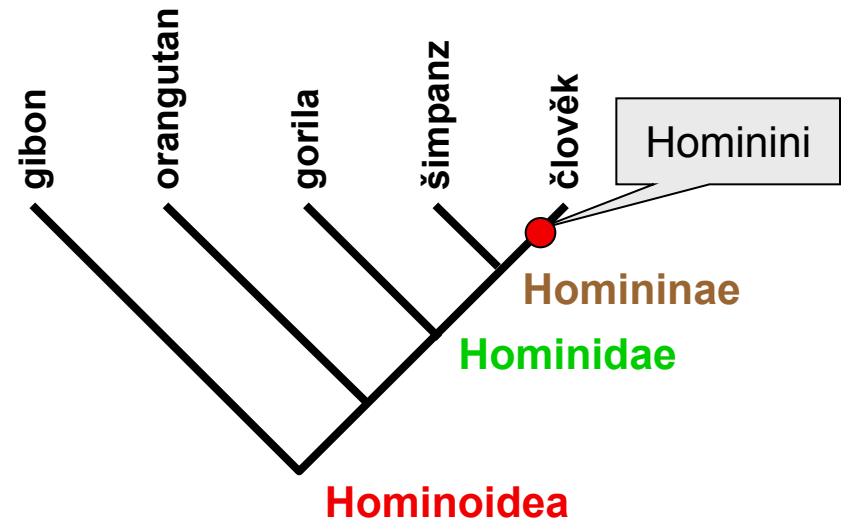
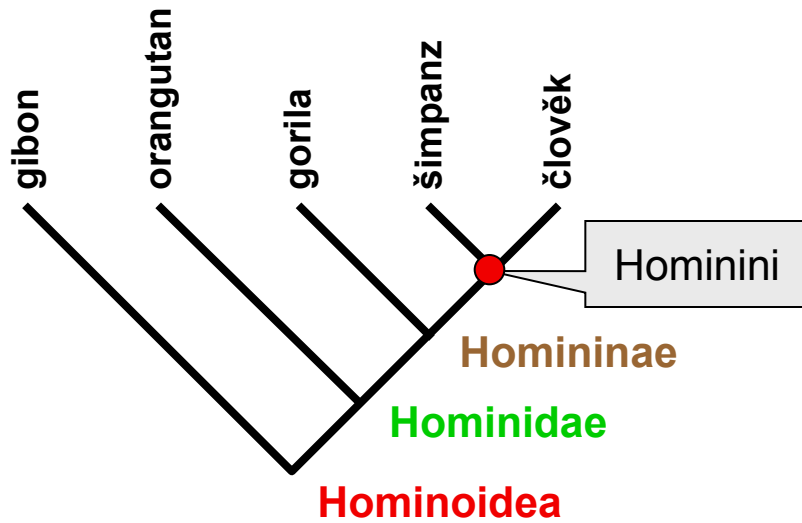
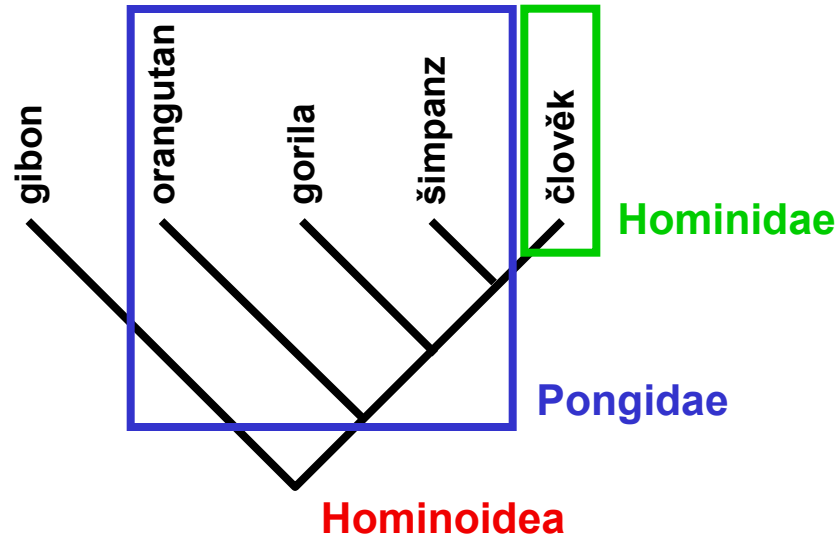

**3 pohledy na systém
lidoopů a člověka**

3 pohledy na systém lidoopů a člověka

Fosilní nálezy:

1924 **Raymond Dart**: Taung, J Afrika
Australopithecus africanus („dítě z Taungu“)

1959 **Louis S.B. Leakey, Mary Leakey**:
Olduvai, Tanzanie, V Afrika – *Paranthropus boisei*

A. africanus

P. boisei

1974 **Donald Johanson**:
Hadar, Awaš, Afarská proláklina, Etiopie
Australopithecus afarensis (Lucy)

Lucy

Nejstarší hominini:

2002 Michel Brunet: S Čad, 6-7 mil. let
Sahelanthropus tchadensis
(Toumai = „chlapeček z období dešťů“)

S. tchadensis

2001 Brigitte Senut et al.: Tugen Hills, Keňa, V Afrika, 6 mil. let
Orrorin tugenensis

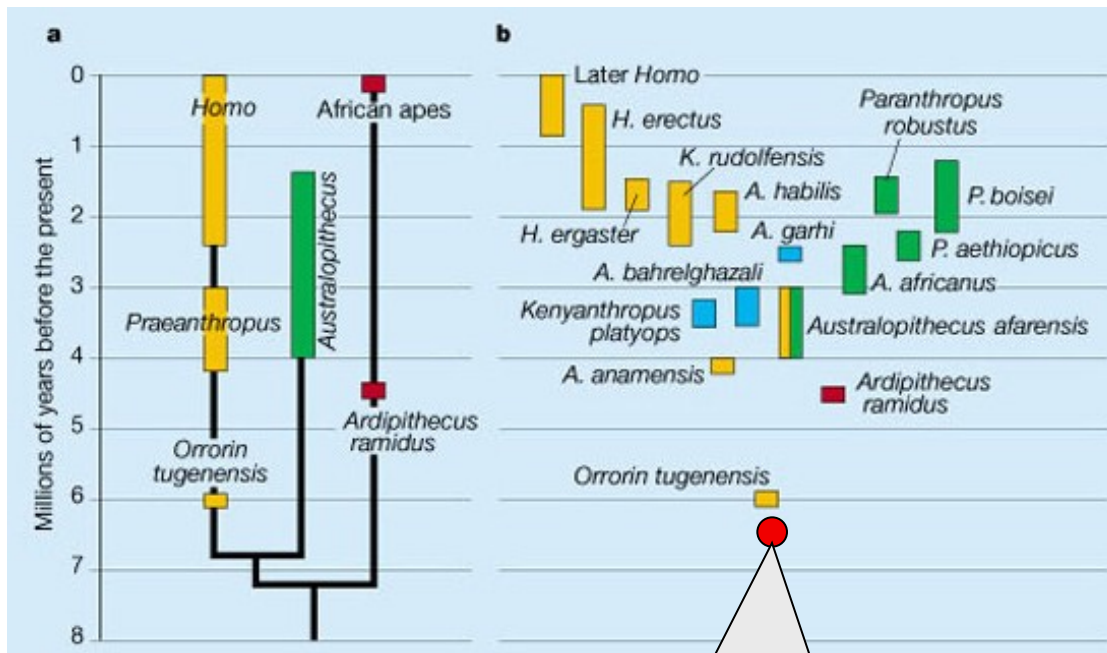
Ardipithecus kadabba: Kadabba, 5,75 mil.

Ardipithecus ramidus: Awaš, Etiopie, 4,4 mil.

A. ramidus

Orrorin tugenensis

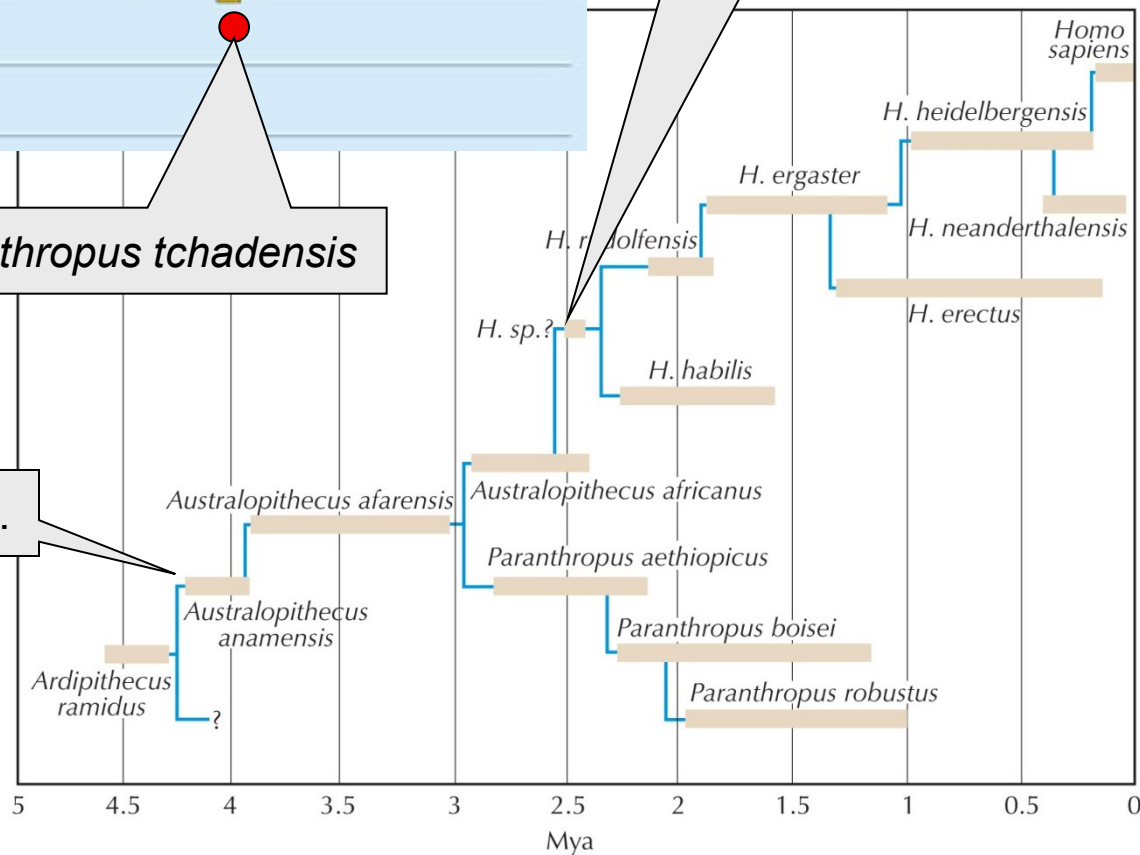
2,5 mil.
nejstarší nástroje

stopy *A. afarensis*
Laetoli, Tanzánie, 3,6 M

Sahelanthropus tchadensis

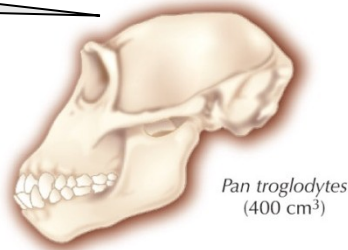
4,2 mil.

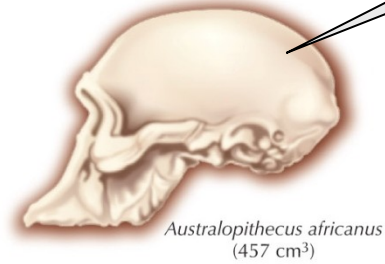

Růst velikosti mozkovny:

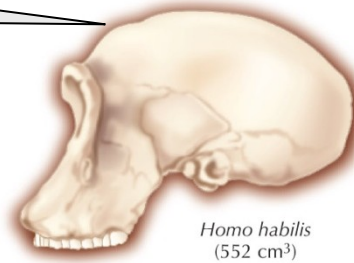
400 cm³

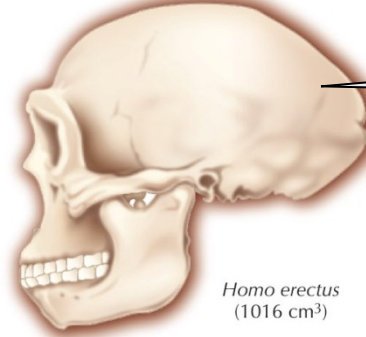
457 cm³

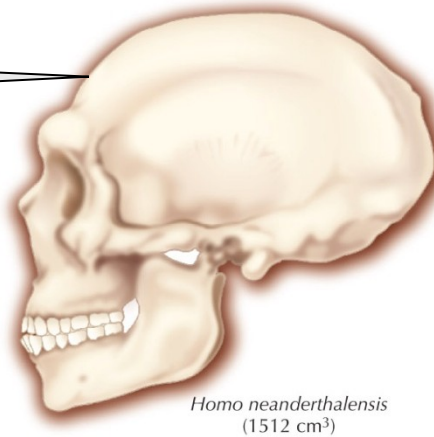
552 cm³

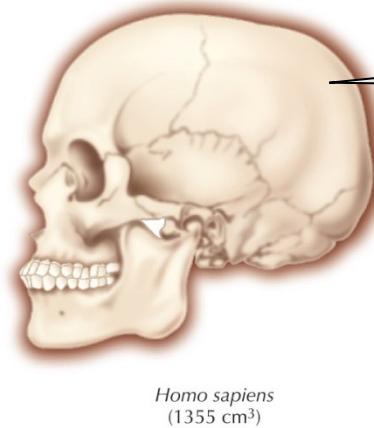
1016 cm³

1512 cm³

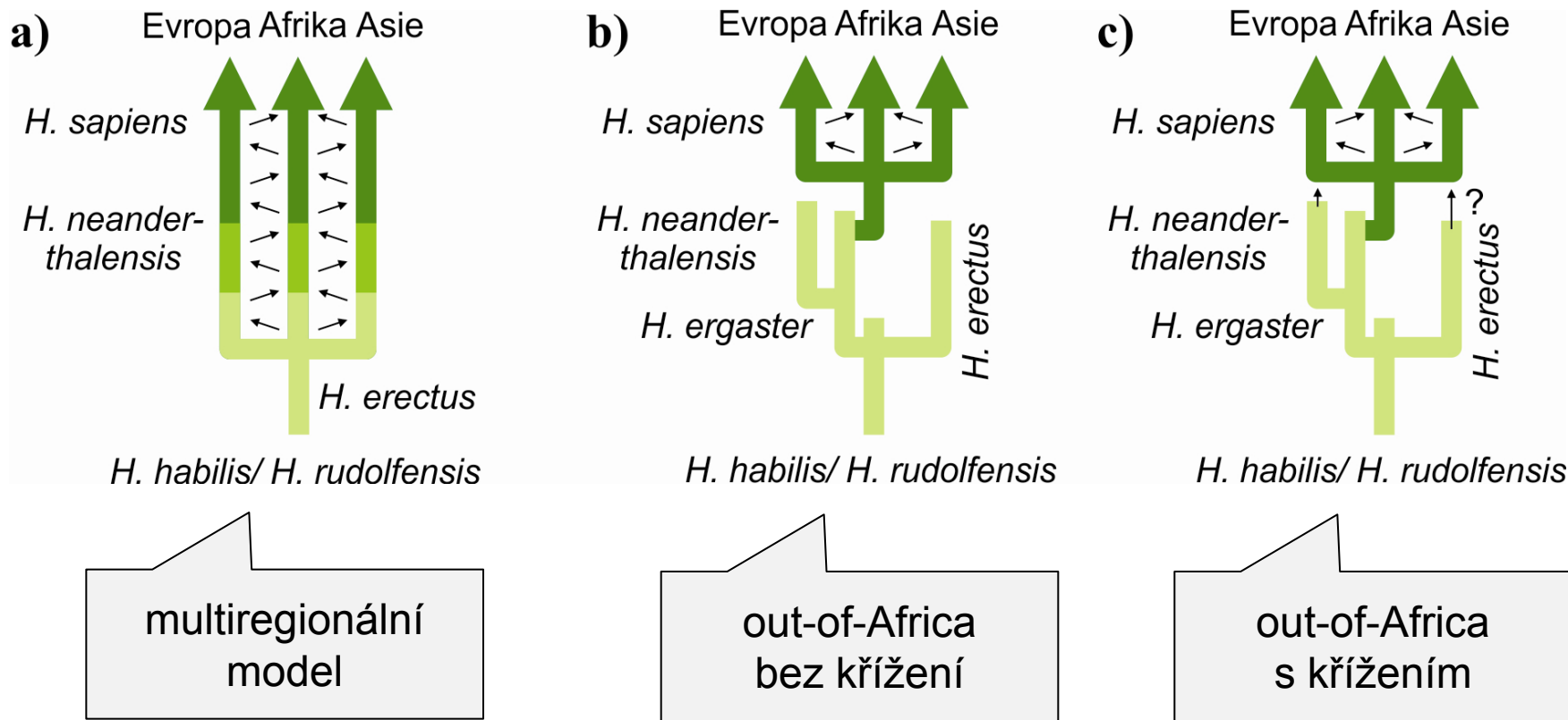
1355 cm³

Původ moderních lidí

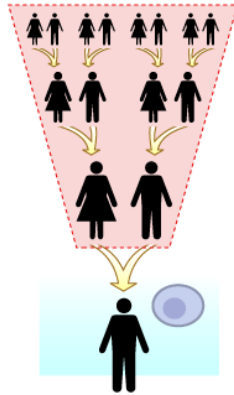
multiregionální hypotéza

„out-of-Africa“ hypotéza

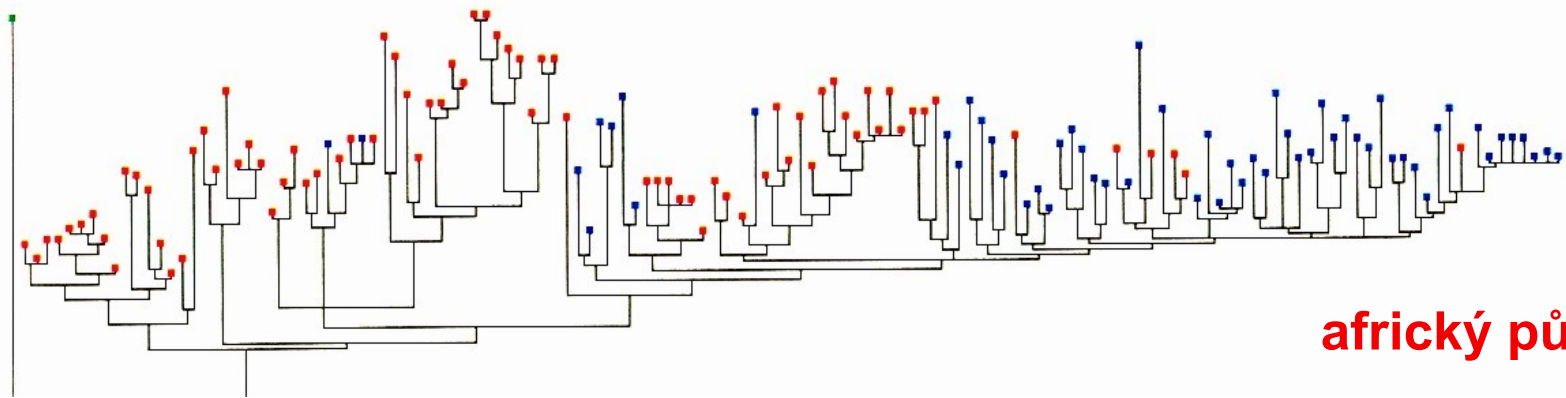
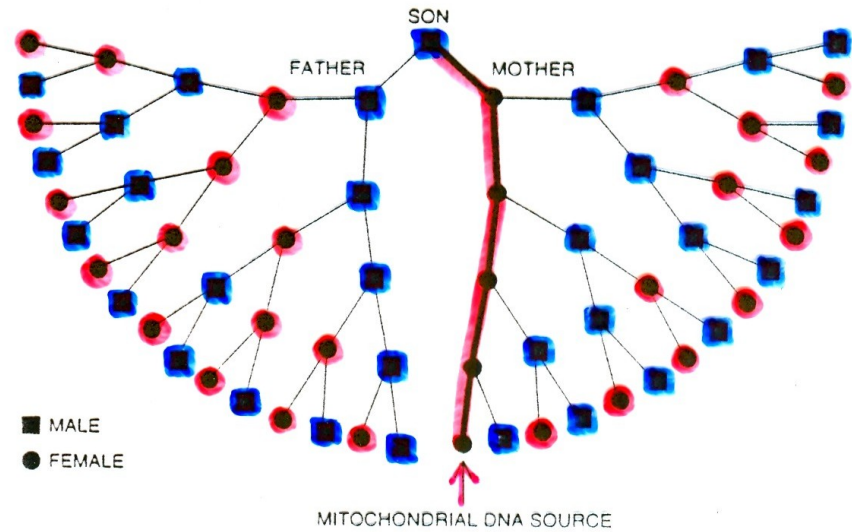
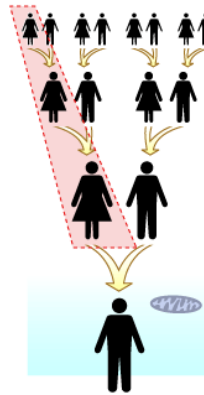

Mitochondriální DNA:

A. Nuclear DNA is inherited from all ancestors.

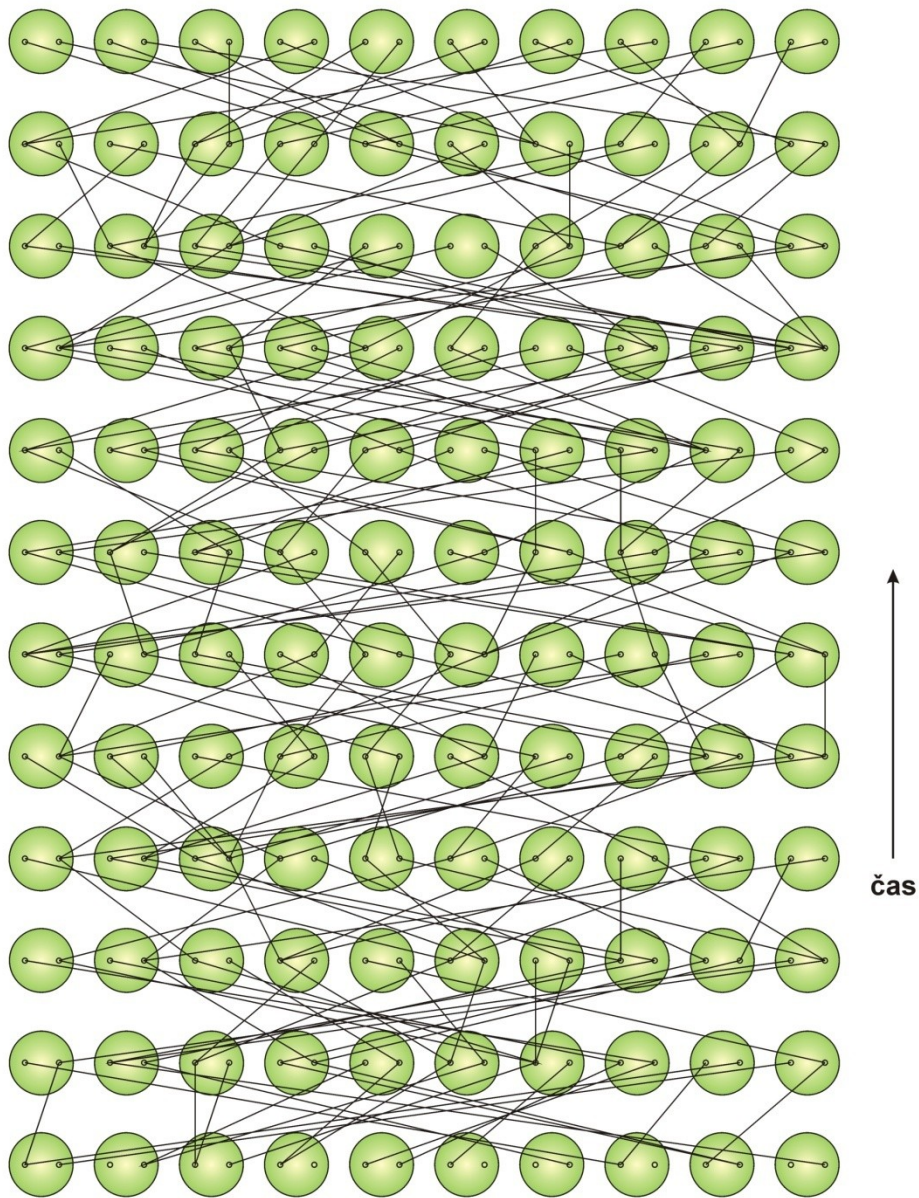

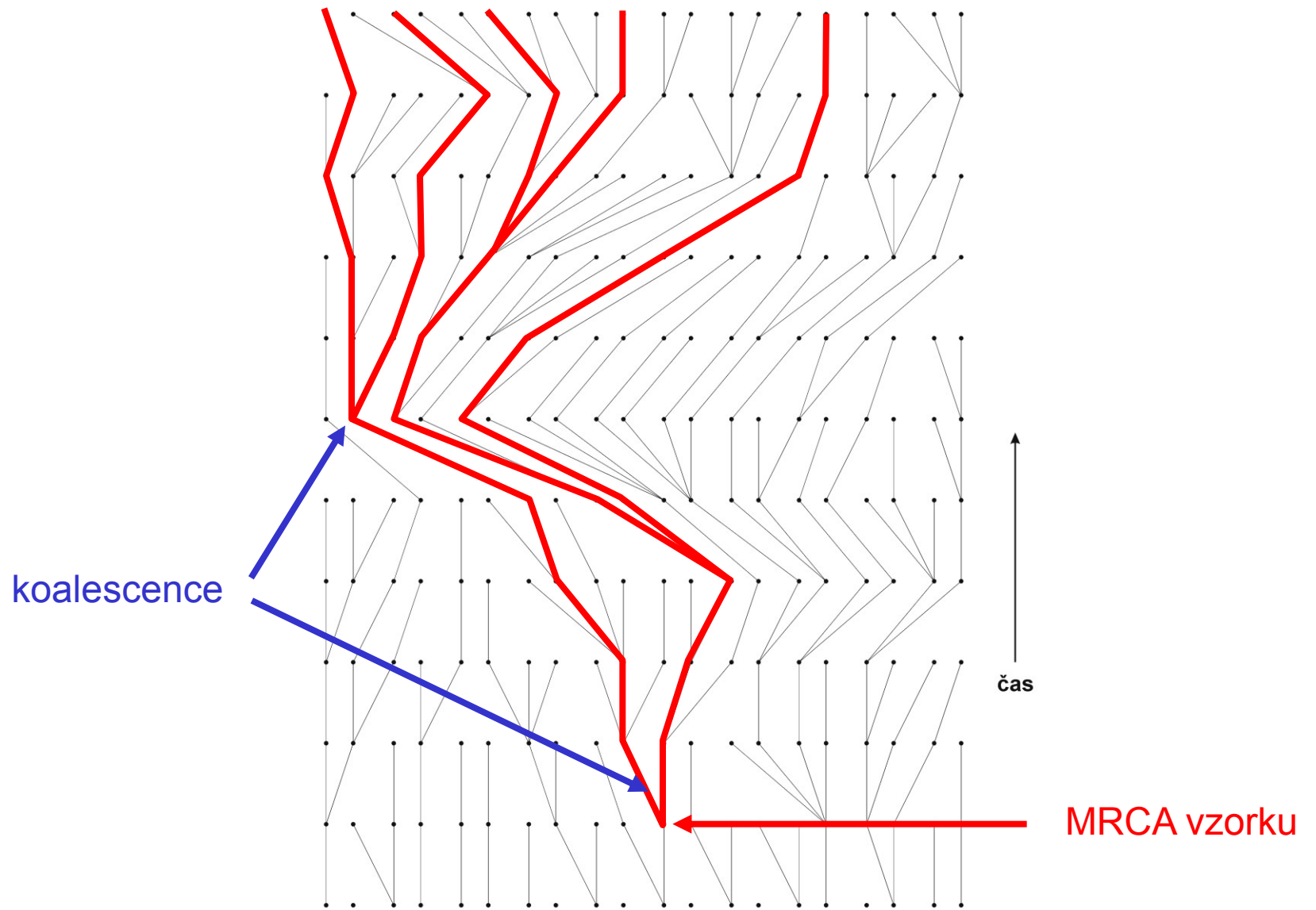
B. Mitochondrial DNA is inherited from a single lineage.

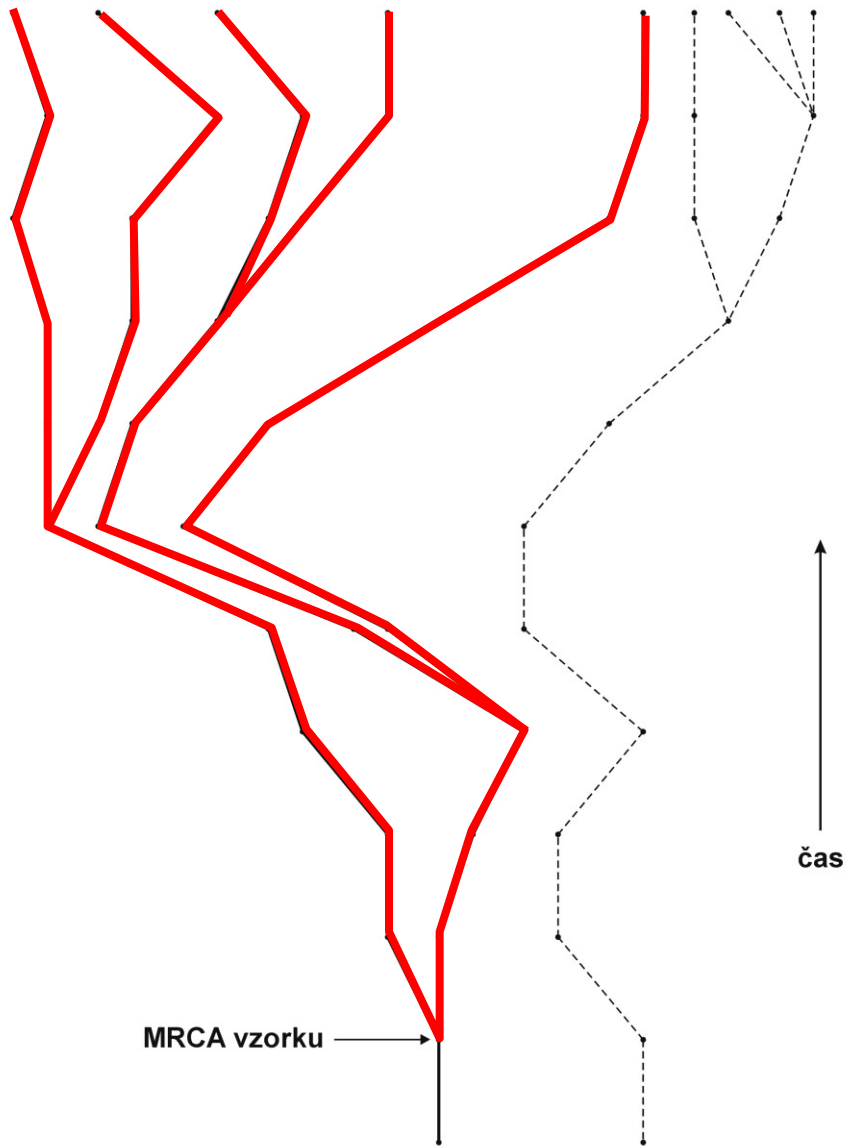

Problém: i multiregionální hyp. předpokládá africký původ

Koalescence - opakování:

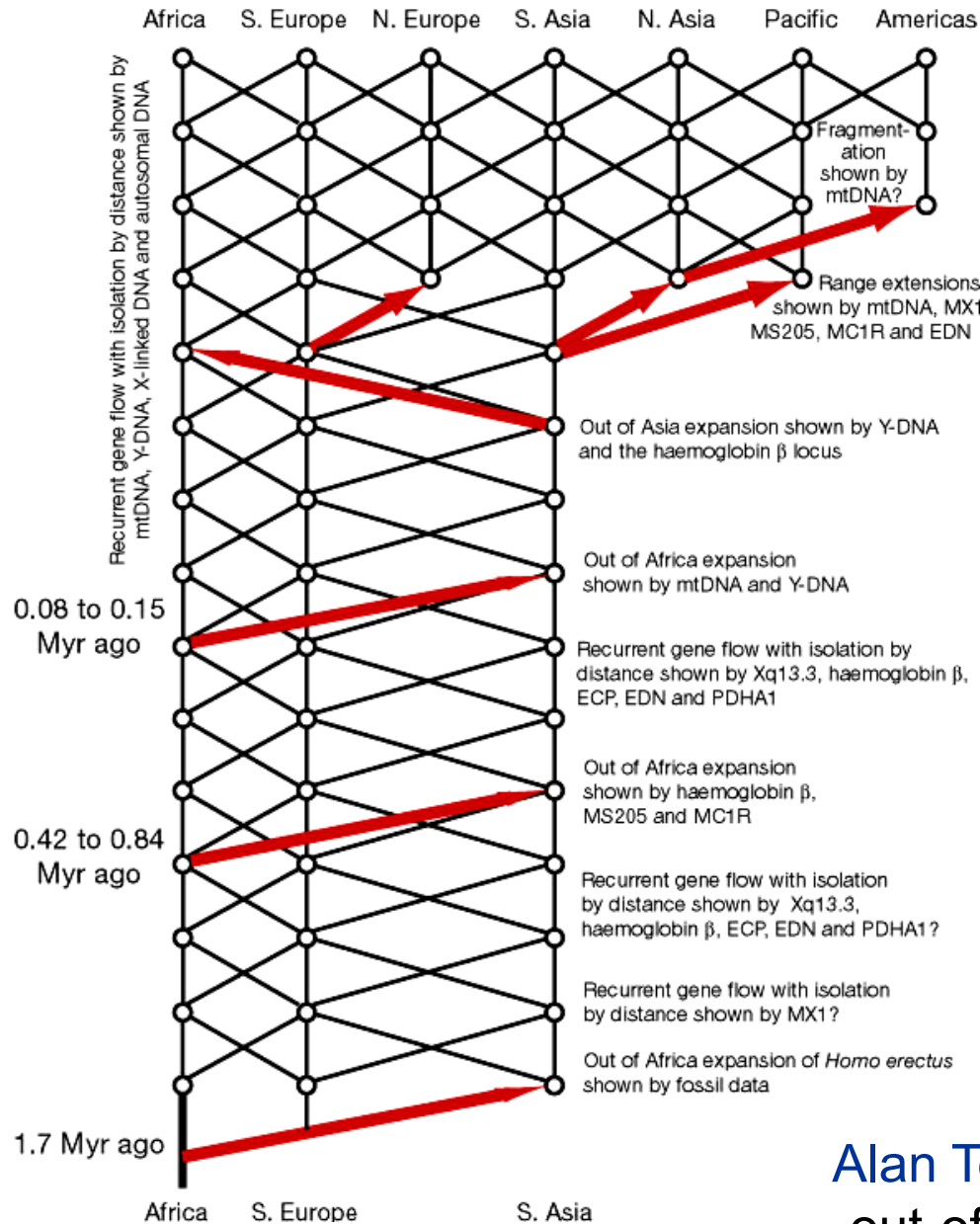

mitochondriální Eva

Adam chr. Y

mladé koalescence mtDNA i Y v rozporu s multiregionální hypotézou
× tento model nelze zcela vyloučit

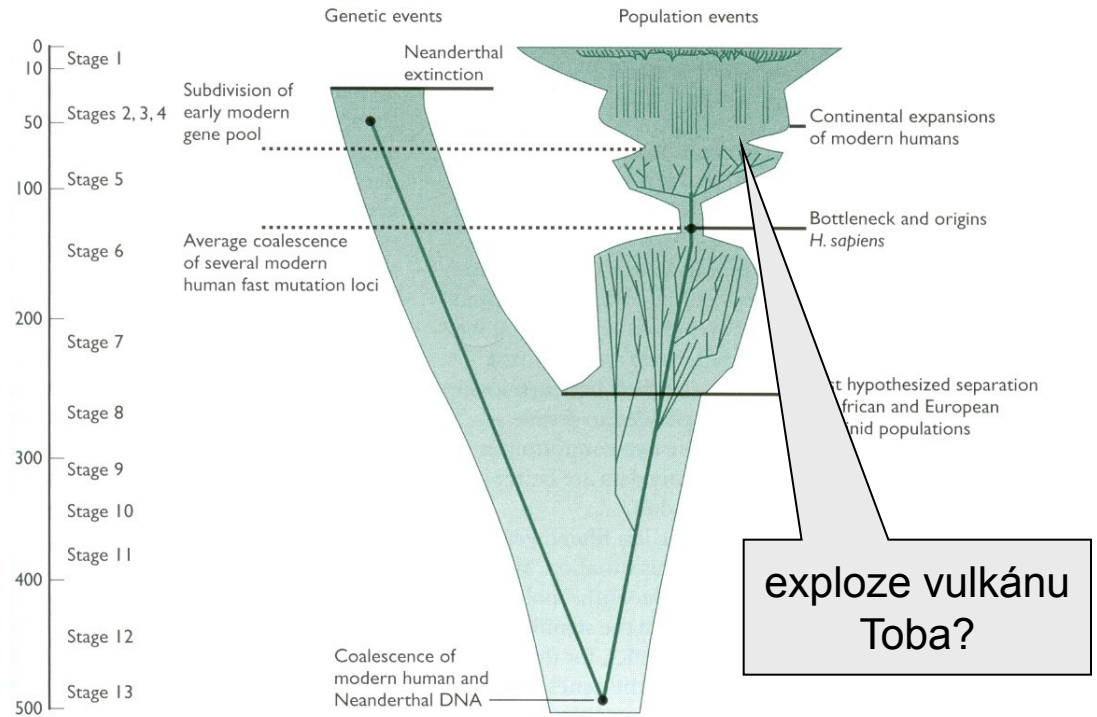
různé části genomu → různé koalescence

Alan Templeton (2002):
 „out-of-Africa again and again“

Expanze a bottlenecky:

Expanze a bottlenecky:

Toba:

sever Sumatry

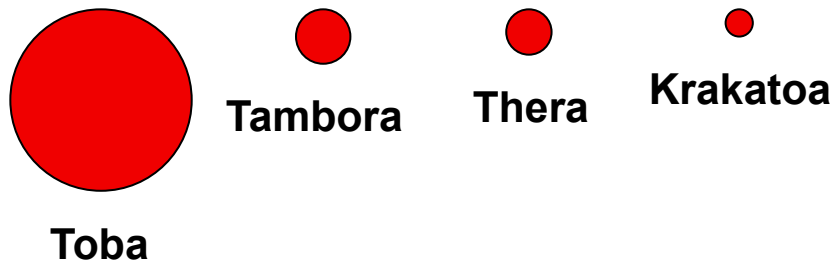
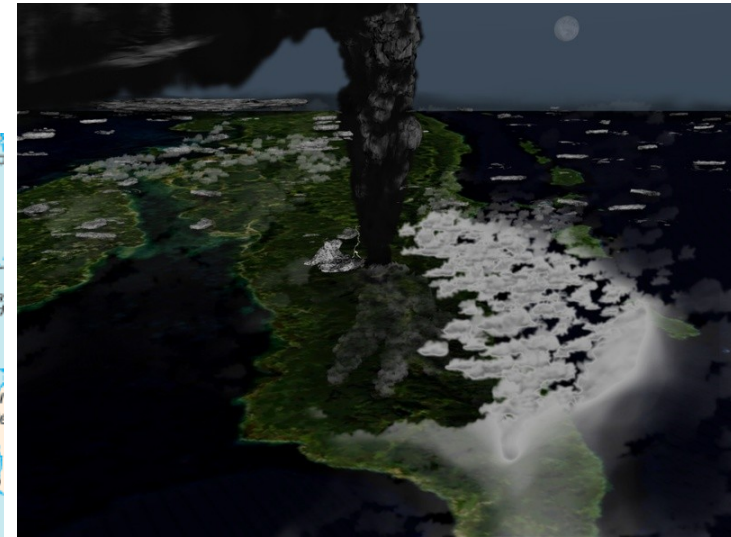
73 000 let

75% živých jedinců

2800 km³ horniny

pokles teploty o 16°C

ztráta variability

Homo neanderthalensis:

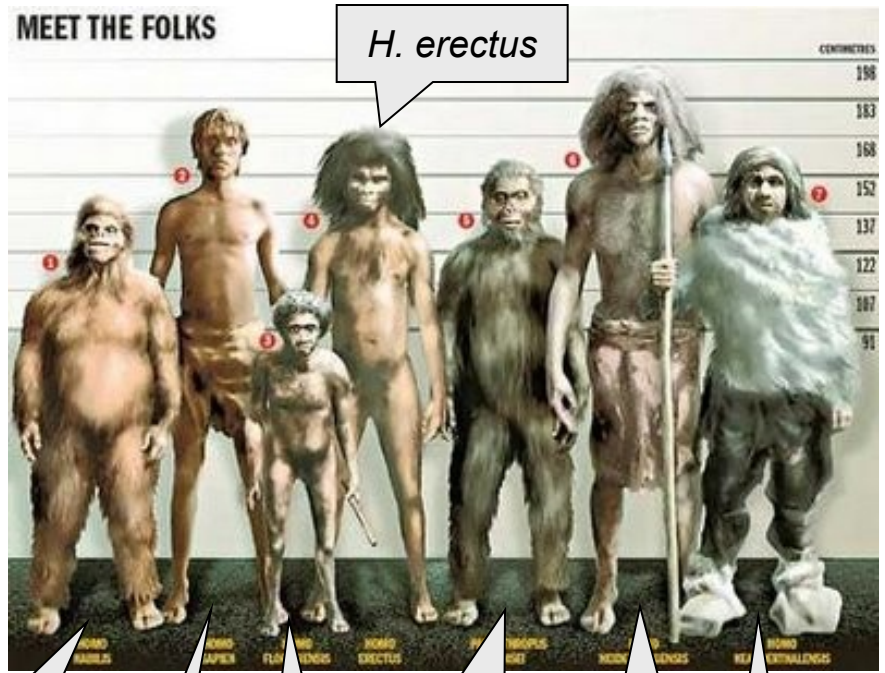
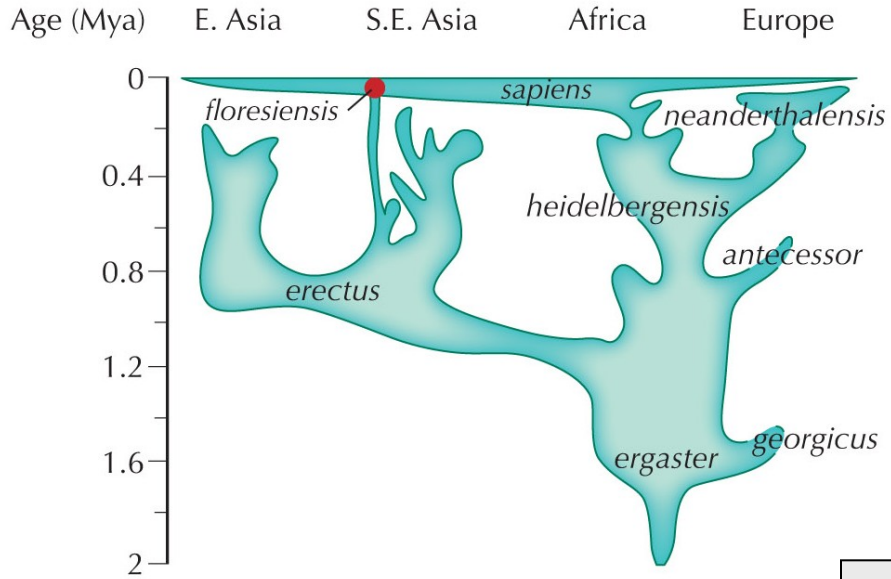
- 1-4% neandertálského genomu

hominin z Děnisovy jeskyně:

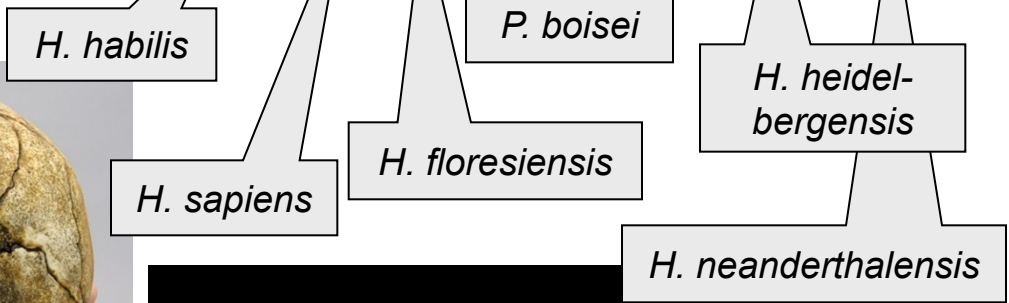
- části genomu v JV Asii a u aboriginů
- společný předek, od současných lidí před ~1 milionem let

Homo floresiensis:

© 2008 Bone Clones®

Co definuje člověka?

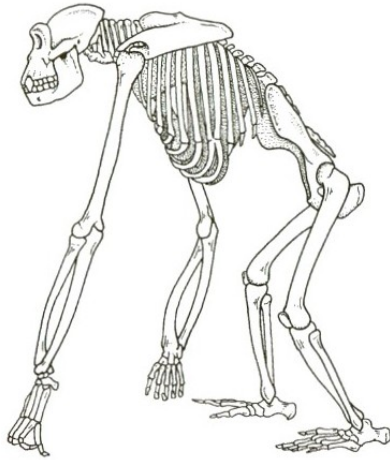
vzpřímená chůze?

nástroje?

mozek?

řeč?

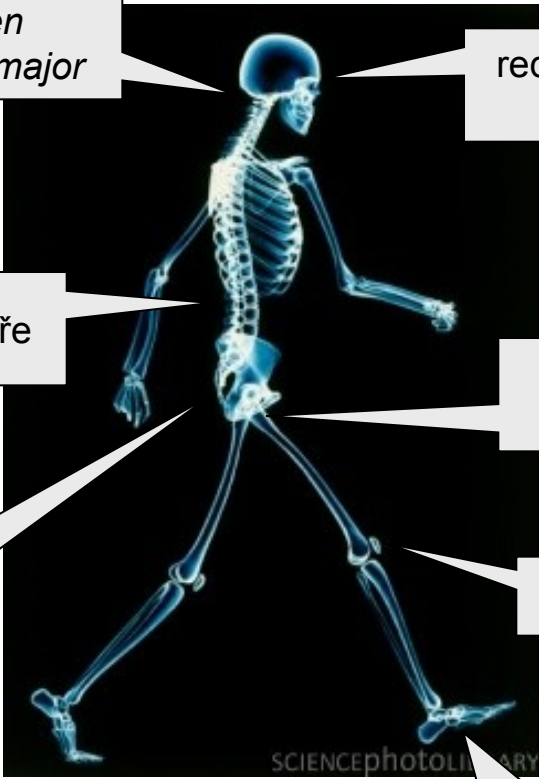
Typické znaky na kostře:

foramen occipitale major

redukce obličeje a zubů

zakřivení páteře

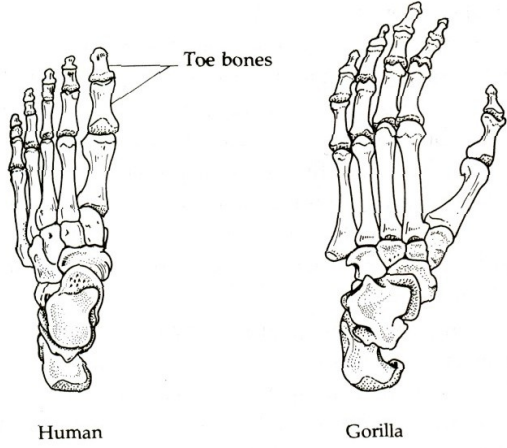
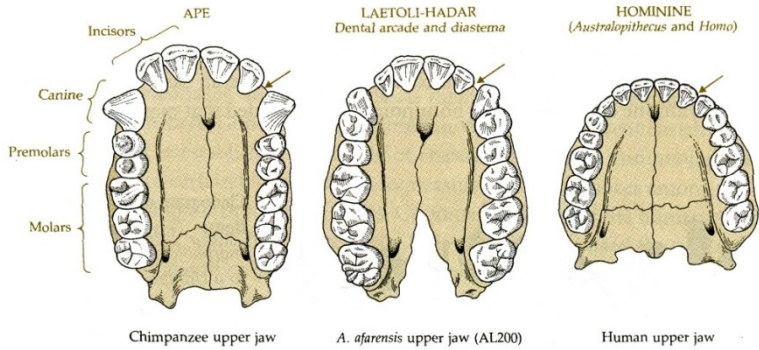

velká hlavice femuru

tvar kolen

krátká a široká pánev

krátké prsty, zakřivení chodidla

Nevýhody vzpřímené postavy:

zuby moudrosti

bolestivý porod

bolesti páteře

kýla

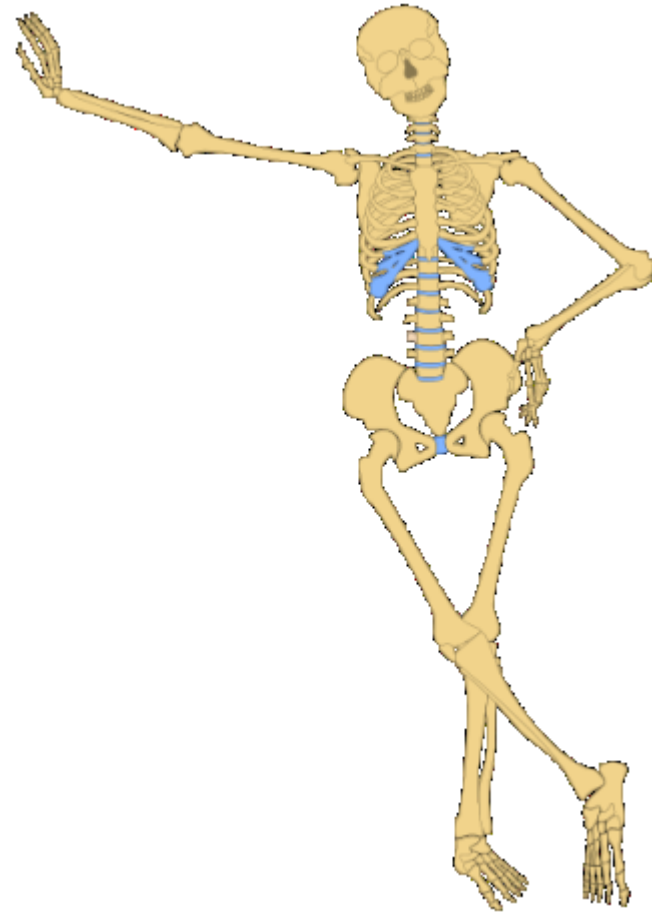
křečové žíly, oběhové problémy

hemoroidy

nadýmání během těhotenství

ploché nohy, kuří oka, bolesti nohou

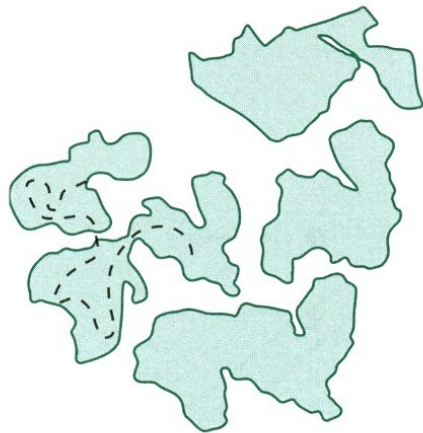
nutnost učit se chodit

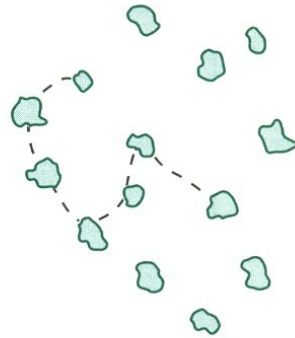
konec miocénu: klimatické změny

les → savana

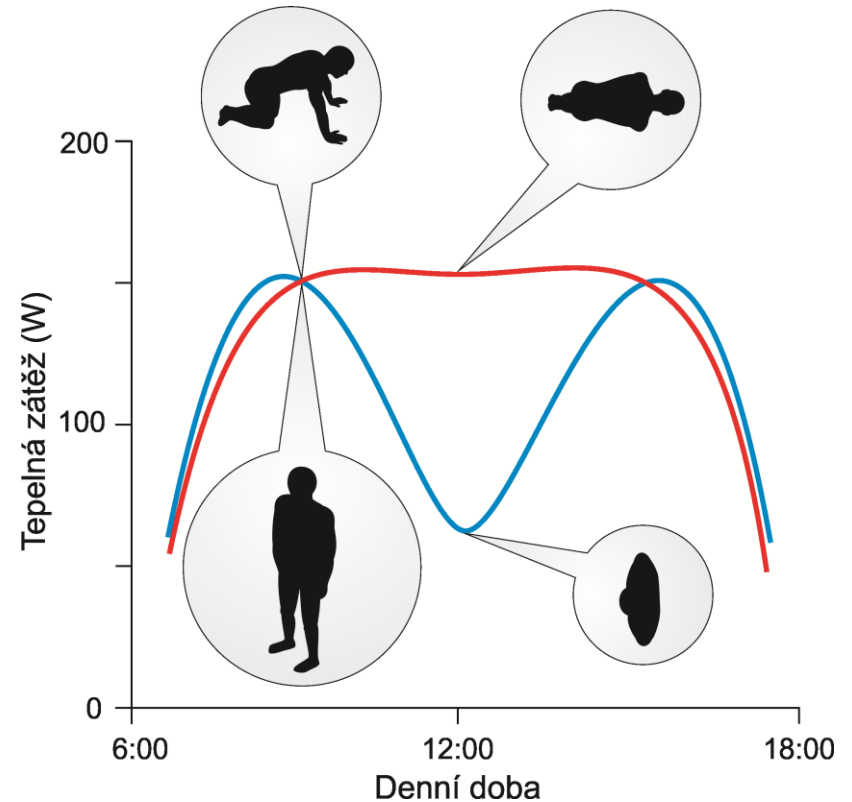
vzpřímení: rozhled, sběr potravy, nástroje, přehled o kořisti a predátorech,
termoregulace, migrace za potravou?

Middle Miocene

End Miocene

Co definuje člověka?

vzpřímená chůze?

nástroje?

mozek?

řeč?

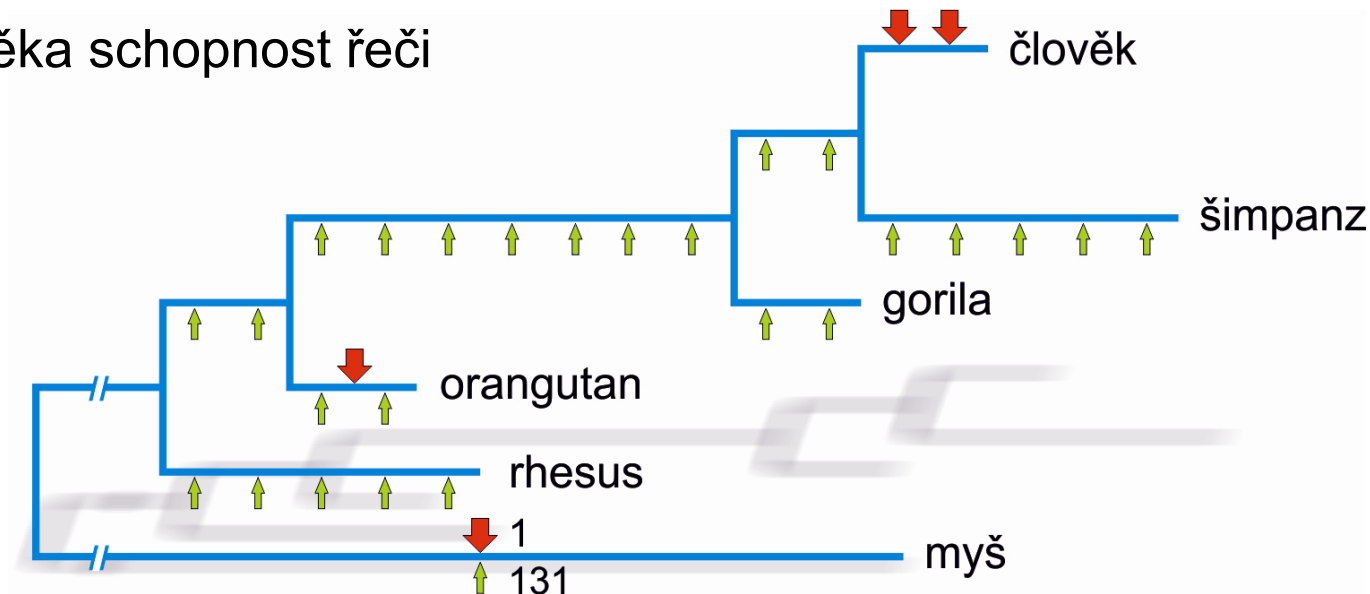
gen *FOXP2* (Forkhead box 2):

velmi konzervativní

člověk-myš = 3 AA rozdíly; orangutan-myš = 2; orangutan-člověk = 3;

šimpanz-člověk = 2 rozdíly

u člověka schopnost řeči

Unikátnost evoluce člověka

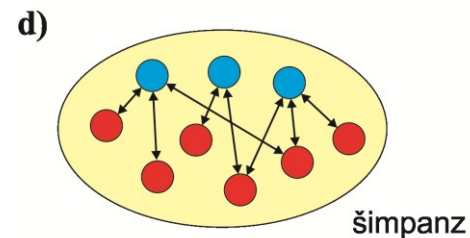
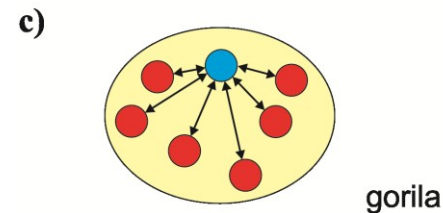
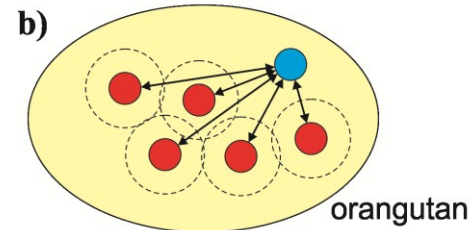
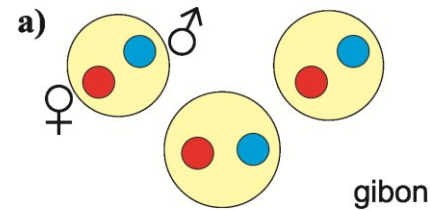
sociální systém: život ve skupině,
monogamie se sklonem k polygamii

paradox: rychlá evoluce, ale pouze
1 druh

typické 2 procesy:

ekologická dominance: vnější prostředí
→ lidská společnost (člověk sám sobě
„nepřátelskou silou přírody“)

kooperativní kompetice: kooperace
kvůli kompetici („runaway social
selection“)

Rasové a etnické skupiny:

3-60 ras

genetická variabilita se nekryje s morfologickou

genetická variabilita uvnitř „ras“ vyšší než mezi nimi (80% vs. 8%)

např. i při vyměření všech lidí kromě kmene Kikujů ve V Africe by se zachovalo ~80% variability

Menopauza:

skupinová selekce – nerodit defektní děti a nezhoršovat kvalitu genofondu
zvyšování věku, menopauza jako projev senescence
dnes: pomoc dřívějším potomkům

Skrytá ovulace:

vytěžování komodit („prostituce“)
zasetí pochybností a prevence infanticidy
stálá sexualita, otcovská péče

Bezsrstost:

pohlavní výběr

obrana proti parazitaci

šaty, oheň a přístřeší (zbytečnost srsti)

druhová identifikace

neotenie

akvatický život předků (Alistair Hardy, Elaine Morganová)

termoregulace

KULTURNÍ EVOLUCE

šimpanzi, koňadra, potkan, makak červenolící (*Macaca fuscata*)

Vlastnosti kulturní evoluce:

vertikální i horizontální

lamarckovská

rychlá

retikulátní

selekce kulturních znaků (memy)

skupinová selekce

nejen kulturní přenos, ale i růst populace (demová difúze)

ovlivnění genetických faktorů kulturou

© Original Artist
Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

